

דבר העורכת

לקוראים שלום!

בחודש נובמבר התקיימה תערוכת בולים לאומית בהשתתפות בינלאומית בירושלים. בתערוכה הוצגו אוספים מישראל, ארה"ב, בריטניה וסין. בנוסף, הוצגו אוספי הדרכה שונים והתקיימו סיורים ללא תשלום בין התצוגות השונות. אנו תקווה שביקרתם בתערוכה ונהנתם כמונו מהאוספים המרשימים.

מעטפת יום ראשון ומטבע מצרפת עם בול מיקי מאוס

גיליון נושאונצ'יק הנוכחי מוקדש לאנימציה וקריקטורות. הגיליון מכבד את זכרו של וולט דיסני שנולד בדצמבר 1901 ונפטר בדצמבר 1966. וכך, אבינועם טלמן מתאר את סיפורו של וולט דיסני והאימפריה שהקים. משה רימר מציג הנפקה חדשה של הדואר הישראלי – גיליון אנימציה ישראלית. בטור הישראלי נציג את הדמות האהובה שרוליק, פרי יצירתו של הקריקטוריסט דוש. ולבסוף, כבכל גיליון חידון בולאי נושא פרסים.

נתראה בגיליון הבא,

שלכם, שביט

וולט דיסני

אבינועם טלמן

"אני לא עושה את מה שאני עושה בשביל לעשות כסף, אני עושה כסף בשביל לעשות את מה שאני עושה"

וולט דיסני על בול
מארה"ב

זהו אולי המשפט המתאר את וולט דיסני וחזונו בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים. יותר מכך, הציטוט מתאר בדיוק המרבי את חייו ופועלו של וולט דיסני, או בשמו המלא וולטר אליאס דיסני.

דיסני נולד בשיקגו שבארצות הברית בדצמבר 1905. כבר מילדותו התעסק ביצירת אנימציות וציורים שונים כשעבודותיו הראשונות היו קריקטורות לעיתון בית הספר התיכון בו למד.

לאחר מלחמת העולם הראשונה, בה דיסני התגייס לצלב האדום ושירת כנהג אמבולנס, הוא חזר לארצות הברית ועבד בסטודיו לאומנות כצייר מודעות לעיתונים וכרזות לסרטי קולנוע. במהלך עבודתו בסטודיו הכיר דיסני את האנימטור אוב אורקס אשר עודד אותו להתעניין באנימציה על תחומיה.

מיקי מאוס ודמויות דיסני נוספות על בולים מארה"ב

דיסני התאהב כמעט מיידית באמנות זו והחל לעסוק בה עד יום מותו. הוא גייס את חברו הטוב לעבוד עימו בכדי ליצור סרטוני אנימציה בני דקה אחת אשר שודרו בבתי

הקולנוע השונים בקנזס סיטי ונקראו "תצוגת הצחוק של ניומן". למרות הפופולאריות שלה זכו הסרטים, החברה שהקים דיסני כשלה בניהול הכספים ופשטה רגל.

מיקי מאוס ודמויות דיסני נוספות על בולים מארה"ב

דיסני עבר להוליווד וללוס אנג'לס שם גייס משקיעים והקים את אולפני אשר נועדו ליצירת אנימציות שונות. עד שנת 1928, עבד דיסני תחת אולפני יוניברסל ויצר שם סדרות וסרטי אנימציה רבים אשר זכו להצלחה כלכלית בה. בשנה זו, עקב סכסוך עם בעלי אולפני יוניברסל, עזב דיסני את האולפנים כשהוא מחוסר כל ואף זכויות היוצרים לא נותרו בידיו. הוא נאלץ לפתח דמות חדשה בכדי להמשיך בעסקי האנימציה. הדמות עליה הוחלט התבססה על עכבר אשר שוטט בסטודיו שלו בקנזס סיטי. חבריו

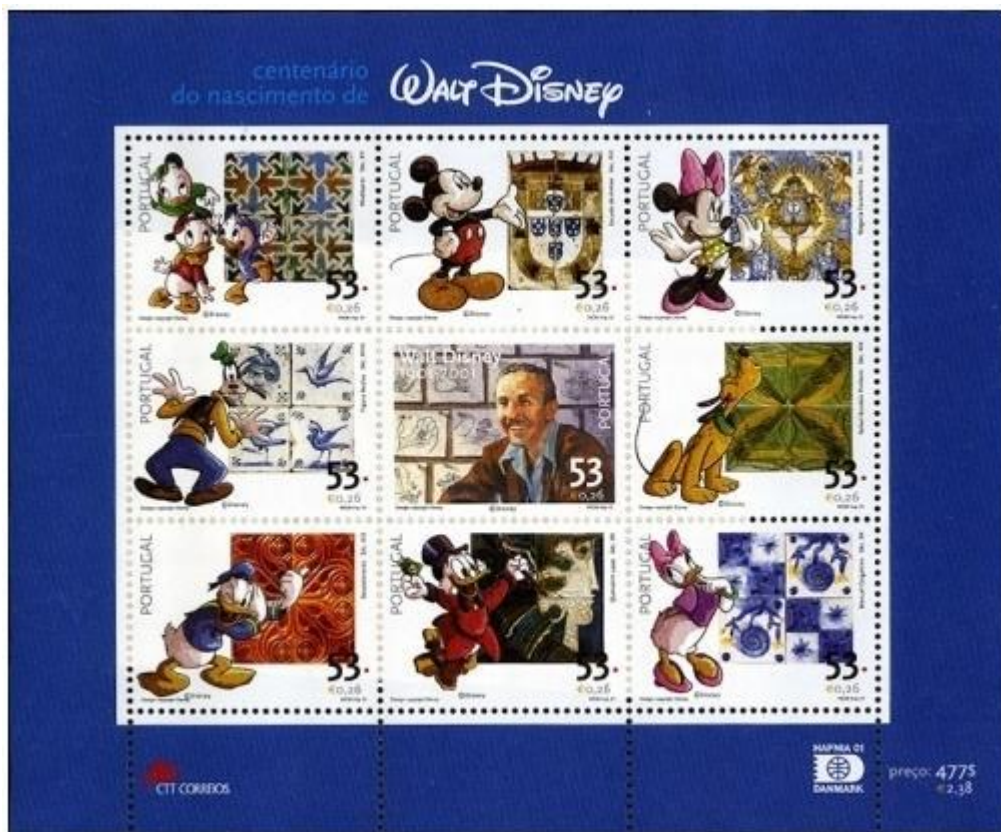
הקרובים אשר עבדו עימו בהוליווד, עזרו בפיתוח הדמות החדשה ואף יצרו יחדיו שלושה סרטים שונים בכיכובה של הדמות החדשה, אותם דובב דיסני בעצמו. בתחילה נקרא הדמות מורטימר, אך לאחר יצירת שני הסרטים הראשונים והכישלון בהפצתם לבתי הקולנוע, הציעה אשתו של דיסני את השם אשר הפך את וולט דיסני ליוצר מוכר ופופלרי עד עצם היום הזה. אנו כמובן מדברים על מיקי מאוס. הסרט השלישי אשר יצר וולט דיסני, "וילי ספינת קיטור", זכה להצלחה מסחררת והוליד סרטים מצויירים רבים אחרים מבית היוצר של דיסני. דיסני עצמו דיבב את מיקי מאוס עד 1946.

שלגיה על בול מארה"ב

שנת 1932 הייתה שנה פורייה לדיסני. הוא החל ליצור את סרטיו בצבע, הוסיף למיקי מאוס את דונלד דאק, גופי ופלוטו, הוא יצר את הסרט "פרחים ועצים" אשר הפך לסרט האנימציה הראשון הזוכה בפרס האוסקר היוקרתי. פרס אוסקר נוסף קיבל דיסני עבור סדרת סרטי מיקי מאוס. סך הכול זכה דיסני ב-22 פרסים מתוך 59 מועמדויות שונות.

החל מ-1934 ועד 1938 דיסני עבד על 2 פרויקטים מקבילים אשר שיפרו את מעמדו כיוצר האנימציה הגדול ביותר. הראשון היה שיפור מראהו של מיקי מאוס עד ליצירת המראה אותו אנו מכירים היום. השני הוא הסרט המצויר הראשון באורך מלא – "שלגיה ושבעת הגמדים" – אשר יצא לאקרנים ב-1938 ומיד זכה להצלחה מסחררת ואף במספר פרסי אוסקר. הצלחת הסרט אפשרה את הקמת אולפני חברת "וולט דיסני" אשר המשיכו ליצור סרטי אנימציה באורך מלא וכללו את פינוקיו, פנטסיה, דמבו, במבי, שירת הדרום, סינדרלה, פיטר פן, ספר הג'ונגל, היפיפייה והיחפן, ועליסה בארץ הפלאות. במקביל המשיכו האולפנים להפיק סדרות של סרטי הנפשה קצרים בכיכובם של מיקי מאוס, דונלד דק, גופי ופלוטו.

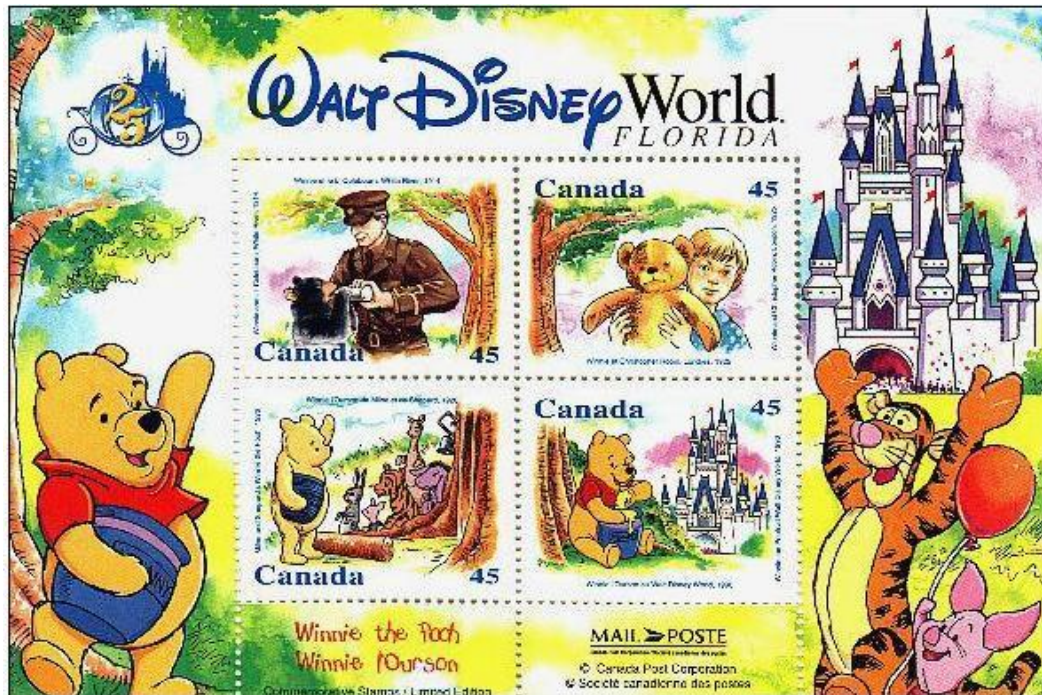

וולט דיסני ודמויות דיסני האהובות על גליונית זכרון מפורטוגל

החל מסוף שנות הארבעים של המאה העשרים, החל דיסני לתכנן פארק שעשועים אשר ישמש את עובדי חברתו וילדיהם. בפועל, פארק השעשועים "דיסנילנד" נפתח ביולי 1955 והפך מאז לאתר עלייה לרגל לילדים ומבוגרים כאחד.

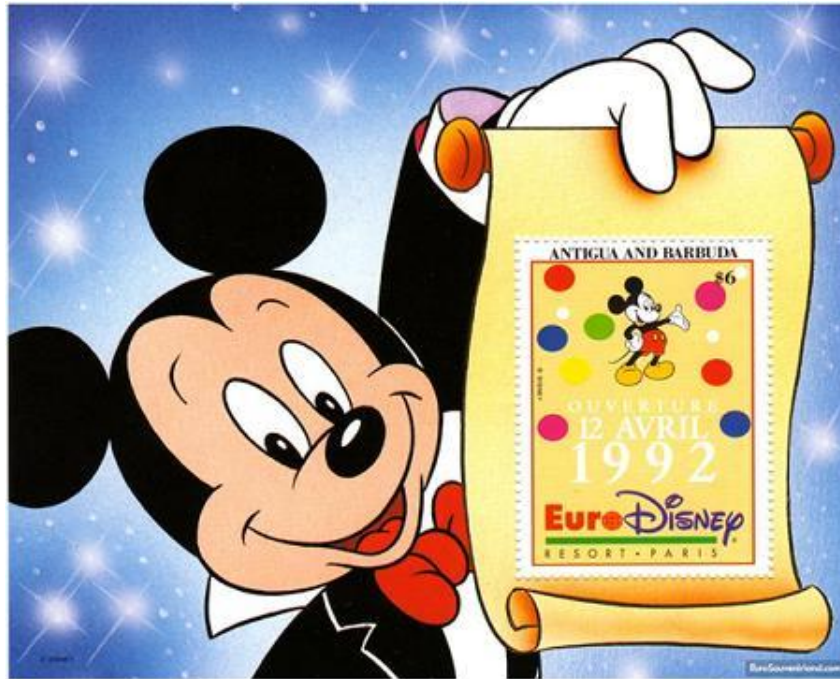
עם עליית הפופולאריות של הטלוויזיה, החל דיסני לייצר תוכניות וסרטים ששודרו באמצעי התקשורת הזה, וביניהם אף את התוכנית "מועדון מיקי מאוס" אשר משודרת עד ימינו.

כשנוכח דיסני לדעת כי דיסנילנד לא מספיק גדול להכיל את כמות המבקרים בו, החליט דיסני להקים פארק שעשועים חדש בפלורידה. הקרקעות המתאימות נרכשו, תכנון האתר החדש קדם עור וגידים, חומרי גלם נרכשו, ובדים רבים נשכרו לעבוד בפרויקט הזה אלא שבדצמבר 1965 נפטר וולט דיסני מדום לב חמור כתוצאה מהרגלי עישון כבדים. אחיו, שנטל את מושכות הפיקוד על החברה החליט כי הפארק ינציח את מורשתו של וולט ויקרא "עולמו של דיסני" (DIESNY WORLD (דיסני וורלד).

גליונית זכרון מקנדה לרגל 25 שנים לדיסני וורלד קליפורניה

למרות מותו של דיסני, החברה ממשיכה להוציא לפועל ולממש את חזונו של דיסני ומאז הקימה מספר פארקי שעשועים חדשים גם מחוץ לארצות הברית כמו למשל יורו דיסני שבפריז או דיסני וורלד שבהונג קונג. בנוסף החברה מציעה מספרי מסלולי חופשה על כל אחת מארבעת ספינות הפאר שהיא מחזיקה, שכמובן כוללים חופשה חלומית עם כל גיבורי דיסני האהובים עלינו ממיקי מאוס ועד קפטן ג'ק ספארו.

גליונית זכרון לרגל פתיחת יורודיסני בפריז

וולט דיסני תמיד האמין בהגשמת חלומות, ואמר שאם אתה מסוגל לחלום אתה מסוגל גם לבצע. והיום כשאנו חושבים על המילה וולט דיסני, והתמונות השונות שרצות במוחנו, כל אותם גיבורי ילדות עליהם אנו גדלנו וגדלים עליהם גם היום, כשאנו מטיילים באחד מפארקי השעשועים שהקים, אנו בהחלט מרגישים כחולמים היכולים להגשים את חלומותיהם שלהם, ממש כאילו היינו שוב ילדים – זוהי מורשתו האמיתית של וולט דיסני.

לתגובות ניתן לפנות לאבינועם בכתובת talmana@gmail.com

בול אחד?! – בולים רבים?!

משה רימר

מבוא

בחודש נובמבר הנפיק השירות הבולאי גיליון מיוחד שיוקדש לנושא האנימציה. הגיליון מכיל 15 בולים השונים מעט זה מזה. מי שיביט על הבולים בזה אחר זה במהירות, יגלה כי המדובר למעלה בתמונות היוצרות סרטון אנימציה קצרצר.

כדי להקל על הצופה לראות את הסרטון, הנפיק השירות הבולאי את 15 הבולים גם במתכונת של קונטרס, המאפשר לדפדף ביתר קלות בין התמונות ולצפות בסרטון. ב"סרטון" ניתן לראות כיצד החקלאי החביב קוטף את פרי הצבר, מקלף אותו ונותן אותו לילדה האוכלת את הפרי.

הנפקה חביבה זו מעוררת שאלה קשה. כמה בולים בעצם הנפיק השירות הבולאי בנושא אנימציה? האם מדובר בבול אחד עם 29 תשניות? האם מדובר בשלושים בולים שונים? ואולי מספר אחר כלשהו בין שני הקצוות האלו?

בעיה וותיקה מאוד

לכאורה, ברור שיש פה 30 בולים שונים. הרי מדובר ב-15 עיצובים שונים, שכל אחד מהם הודפס הן במתכונת של בול רגיל והן במתכונת של מדבקה בתוך הקונטרס. לפי היגיון זה ניתן לצפות כי בקטלוגים השונים יוקדשו לבולים אלו 30 מספרים ראשיים שונים. אבל רק לכאורה. למעשה המדובר במצב הרבה פחות ברור ומובהק, אותו ננסה לנתח על פי תקדימי העבר.

ונתחיל בדוגמה ישנה מאוד, בה התייחסו אל מספר בולים השונים מעט זה מזה כאל בול אחד ויחיד. המדובר בדוגמה כל כך ישנה, שלא ניתן למצוא ישנה ממנה. כן, כן, המדובר בבול הראשון בעולם, הפני השחור.

כמה בולים הם "הבול הראשון בעולם"?

כידוע, הונפק בול הפני השחור בגיליונות גדולים שכללו 240 בולים. על כל אחד מן הבולים בגיליון הוטבעו שתי אותיות שסימנו את הטור והשורה בהם הודפס הבול. בפועל, לשיטתם של אלו הרוצים לראות בכל שינוי קל עילה להכרזה על בול נפרד, היינו מצפים למצוא בקטלוגים 240 מספרים שונים המגדירים את בולי הפני השחור.

אבל לא זה המצב! בול הפני השחור זכה למספר קטלוגי אחד בלבד. (גם בקטלוגים המתמחים שהעניקו מספרים נפרדים להדפסות החוזרות של הפני השחור לא נמצא מי שהעניק מספר נפרד לכל אחד מ-240 הבולים בגיליון).

מרבית בולי בריטניה בתקופה הקלאסית הונפקו במתכונת דומה, ובכל המקרים בלי יוצא מן הכלל לא נחשבו הבולים עם האותיות השונות זו מזו כבולים נפרדים לצורך קיטלוג.

דוגמה נוספת למצב שכזה ניתן למצוא בבול שהנפיקה אורוגוואי ביום 15 במאי 1882.

ההנפקה נעשתה בגיליונות של 100 בולים, כשבתוך כל בול הודפס מספרו הסידורי בגיליון. גם במקרה זה היחס אל ההנפקה הוא כאל בול אחד ולא כאל מאה בולים נפרדים. צמד הבולים מאורוגוואי היו משובצים במקומות 47 ו-48 בגיליון השלם, כפי שניתן ללמוד מהמספר המודפס בתוך הבולים (מוקפים בעיגול שחור).

האם זה המצב גם כאשר עיצוב הבולים שונה?

בשתי הדוגמאות שהוצגו לא היה הבדל של ממש בעיצוב הבול, והשוני היחידי בין הבולים בגיליון התמקד בנתון טכני המציין את מיקום הבול בגיליון. אולי זו הסיבה שהובילה את עורכי הקטלוגים להחלטה שלא לאפיין כל בול במספר קטלוגי נפרד? אולי אם הבדל של ממש בעיצוב של הבולים (דוגמת ההבדל בין בולי האנימציה) היו העורכים מקבלים החלטה שונה?

ארבעת הבולים שהונפקו בקלדוניה החדשה שונים מעט זה מזה, כך שניתן להביט בבולים ולראות תמונה תלת מימדית של המטבע המופיע בהם.

הבולים שהונפקו בפינלנד שונים מעט זה מזה. ניתן לראות את ההבדל בין הבולים כאשר מביטים על שלושת האטומים המשוורטים בצידה ה

בדיקת דוגמאות של בולים מסוג זה שהונפקו ברחבי העולם מגלה כי לא קיימת מדיניות אחידה ועקבית בין הקטלוגים השונים, וגם בתוך אותו קטלוג עצמו התקבלו החלטות שונות במקרים שונים. כך לדוגמה בחר העורך של קטלוג סקוט האמריקאי לתת רק מספר אחד לסדרה בת ארבעה בולים דומים שהונפקו בקלדוניה החדשה, אולם הוא נתן שני מספרים שונים לסדרה בת שני בולים שהונפקה בפינלנד. אלו רק שתי דוגמאות מתוך רבות הקיימות בקטלוגים ומשקפות החלטות מנוגדות זו לזו.

ומה המצב בישראל?

פעמיים בעבר הונפקו בישראל גיליונות דומים בהם הודפסו מספר בולים השונים במעט זה מזה. לראשונה נעשה הדבר ביום 19 ביוני 1963, עם הנפקת בול "הלבנון". ברקע הגיליון השלם הודפס העמוד הראשון של עיתון הלבנון משנת 1863, כך שלמעשה כל אחד מ-16 הבולים בגיליון שונה מעט מן האחרים. למרות זאת בחרו עורכי כל הקטלוגים בישראל ובעולם לתת לבול הזה מספר ראשי אחד בלבד.

דבר דומה נעשה עם הנפקת בול יום הזיכרון לחללי צה"ל התשל"ח, ביום 23 באפריל 1978. הגיליון השלם שהכיל 15 בולים הציג פרט מתוך קיר זיכרון לחללי צה"ל בבית יד לבנים בפתח תקוה, וכל בול הכיל חלק מן התמונה השלמה. גם במקרה זה קוטלג הבול תחת מספר קטלוגי אחד בלבד.

לאור תקדימים אלו, בחר השירות הבולאי גם הפעם להתייחס אל ההנפקה של גיליון בולי האנימציה כאל הנפקה של בול אחד, ולקטלג אותו בהתאם בקטלוג הרשמי המונפק על ידו. בצורה דומה יופיע הבול בקטלוג של התאחדות בולאי ישראל, וסביר שכן ינהגו גם הקטלוגים העולמיים השונים.

אספנים של בולי ישראל הנוהגים לאסוף בול אחד מכל הנפקה, עם שובל או בלעדיו, יכולים לבחור לעצמם אחד מתוך חמשת הבולים שבשורה התחתונה של הגיליון. יש הנוהגים לשמור באלבום במקרים אלו את כל השורה התחתונה של הבולים עם השבלים.

האם ישראל היא הראשונה להנפיק בולים כאלו?

ישראל היא אחת הראשונות שהנפיקו קונטרס "פליפ-בוק" בולאי, וכן גיליון של בולי אנימציה היוצרים יחד סרטון הנפשה. למעשה, כאשר החל הרעיון "להתבשל" בשירות הבולאי לפני מספר חודשים, היה זה רעיון חדשני שלא היה לו תקדים בולאי. בינתיים הקדים דואר הונגריה את השירות הבולאי של ישראל, והנפיק ביום 30 באפריל 2010 גיליון של 30 בולים המציגים תנועה בדרך של אנימציה. הבולים הונפקו גם במתכונת של קונטרס בולים בעל מאפיינים של "פליפ-בוק" המאפשר לראות את סרטון האנימציה.

הבולים ההונגריים הונפקו לרגל הקמת הביתן ההונגרי בתערוכת האקספו המתקיימת בסין. אחד המוצגים העיקריים בביתן זה הוא חפץ מוזר למראה, הקרוי בשם "גומבוק" (Gömbök). המדובר בחפץ המיוצר על פי נוסחה מתמטית מיוחדת שנפתרה בשנת 2006 על ידי שני מדענים הונגריים צעירים מאוניברסיטת בודפשט. צורתו המיוחדת של הגומבוק מאפשרת לו לעמוד בשיווי משקל בנקודה מסוימת אחת בלבד, ואם הוא יונח על משטח ישר בצורה שונה, הוא ינוע ויתפתל על שיגיע לאותה נקודת שיווי משקל.

הקונטרס וגיליון הבולים מציגים בדרך של אנימציה את התפתלויותיו של הגומבוק עד למצב של שיווי משקל.

למרות שזכות הבכורה על הנפקת "פלי-בוק" בולאי נלקחה מן השירות הבולאי במקרה זה, עדיין יש בהנפקת הסדרה הזו חידוש מיוחד. זו הפעם הראשונה בה מונפק סרטון אנימציה עלילתי, שיש בו סיפור המוצג באמצעות בולים.

המאמר פורסם לראשונה במגזין שבל מספר 83.
לתגובות ניתן לפנות למשה בכתובת rimer@netvision.net.il

הפינה הישראלית – שרוליק

הרבה דמויות ניתן למצוא על בולי ישראל. רוב הדמויות הם של אנשים מפורסמים, אבל יש גם דמויות מצויירות רבות, שאינן מתארות אנשים ממש. אבל רק דמות אחת המופיעה על בולי ישראל עונה לשתי ההגדרות. רק דמותו של "שרוליק" היא גם מפורסמת וגם דמות מצויירת.

שרוליק.

שרוליק נולד בראשית שנות החמישים. אביו הוא **קריאל גרדוש ז"ל**, מאייר שהיה מוכר יותר בכינוי שלו "דוש". דוש נולד בהונגריה בשנת 1921. אחרי ששרד בנס את איימי השואה הוא למד ספרות בפאריס, ועסק בעיתונאות. עם קום המדינה הוא עלה ארצה, וניתקל בבעיה קשה: עבודה כעיתונאי דרשה שליטה מעולה בשפה העברית, ודוש לא ידע עברית באותם ימים. כך הוא הפך לקריקטוריסט – מי שמביע את דעותיו על ענייני היום באמצעות ציור. הצלחתו בתור צייר קריקטורות הייתה מדהימה: הוא הפך במהרה לחבר במערכת העיתון "מעריב", פרסם ספרים ומאמרים, וכמובן – קריקטורה יומית.

הדמות המרכזית בקריקטורות של דוש היא "שרוליק" – נער החובש כובע טמבל (הכובע היה לסמלו המסחרי של שרוליק), ומסמל את הישראלי. בהרבה קריקטורות שרוליק מתקשה להבין מה קורה סביבו, וזוהי דרכו של דוש להגיד לנו שהרבה אירועים המתרחשים באיזורנו הם בלתי הגיוניים. דמותו של שרוליק התחבבה מאוד על קוראי העיתונים, ובשנת העשור למדינה (ב-1958) נבחר שרוליק לדמות המייצגת אותה.

שרוליק הופיע פעמיים על בולי ישראל: בשנת 1997 הוא הופיע על בול המיועד למשלוח מכתב רגיל בארץ. בול זה יצא במסגרת ההכנות ליובל החמישים למדינה, כפי שמצוין גם על גבי השובר. חצי שנה אחר כך הונפק גליון מזכרת ובו שלושה בולים לרגל פתיחת המוזיאון לבולאות ולדואר. הבולים מראים את שרוליק מבקר בסניף הדואר, משלשל מכתבים לתיבה וכמובן – שרוליק אוסף בולים.

שרוליק הולך לדואר (ימין), אוסף בולים (אמצע) ומשלשל מכתב לתיבה (שמאל).

לכבוד יובל ה-60 למדינה החליט השירות הבולאי כי הגיע הזמן לרענן את דמותו של שרוליק. נערכה תחרות בין מעצבים, אשר התבקשו ליצור דמות חדשה לישראלי הטיפוסי. נערך משאל בקרב הציבור, והמשתתפים התבקשו לבחור מי מהציורים הוא המוצלח ביותר. הדמות שנבחרה היא של גינ'י החובש כובע מצחיה המוטה הצידה ומנופף בגאווה בדגל הלאום. הישראלי הטיפוסי החדש נועל סנדלים ולובש טי-שירט המבהירה כי הוא שולט בעולם האינטרנט והאימייל.

אומרים ש"על טעם וריח אין להתווכח". אני באופן אישי אוהב הרבה יותר את הדמות הישנה והתמימה של שרוליק, שהיא גם הרבה יותר פשוטה. ואתם?

חידון מספר 35

איזו מדינה?

איזו מדינה הנפיקה את הבול שלפניכם?

א. ברית המועצות

ב. סרביה

ג. ספרד

ד. קרואטיה

מי האישה?

מי האישה הנראית בבול?

באיזו מדינה הייתה פעילה?

בת כמה הייתה במותה?

איזה מחזמר ידוע נכתב עליה?

זהה את האתר

איך נקרא האתר הזה?

איזו תרבות בנתה את האתר?

מתי הוא התגלה לעולם המערבי?

את הפתרונות יש לשלוח למערכת nosonchik@gmail.com עד ל-15 בדצמבר. הפותרים מתבקשים לציין את גילם. בין הילדים ובני הנוער שיפתרו נכונה את החידות יוגרל פרס בולאי מתנת איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית. התשובות לחידות ושם הזוכה יפורסמו בגליון הבא.

בהגרלה שנערכה בין הפותרים נכונה עלה שמו של ארז עופרי בן ה-13. ארז זוכה בפרס בולאי מתנת איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית.

פתרון חידון מספר 34

איזו מדינה?

התשובה הנכונה היא ד' – צ'כיה.

מי האיש?

הבול מציג את **זיגמונד פרויד**, אבי מדע הפסיכואנליזה.

זהה את האתר

הבול הונפק בשנת 1994, לציון פתיחתה של מנהרת התעלה, המחברת את האי הבריטי עם צרפת.

מכתבים למערכת – לכל תגובה, הצעה או שאלהניתן לפנות אלינו בכתובת
nosonchik@gmail.com